

ROUTE K57

Knapzakroute Anderen

**19 km wandelen door
onbekend Drenthe**

Welkom in Anderen

De meeste Drentse esdorpen zijn minstens achthonderd jaar oud. Vandaag maakt u kennis met zo'n prachtig oud Drents dorp. De boerderijen van Anderen liggen ingeklemd tussen fraaie essen, het uitgestrekte Eexterveld en het Andersche Diep.

Hoe oud Drentse boerderijen in wezen zijn, realiseerden de kenners van het Drentse boerenland zich pas goed toen bij de restauratie van een boerderij middenin Anderen bleek dat sommige gebinten meer dan zeshonderd jaar oud waren. Balken gezaagd uit eikenbomen die in het jaar 1385 waren gekapt...

Deze Knapzakroute laat u kennismaken met het kronkelende Andersche Diep en het kleine Scheebroekenloopje. In een houtwalletje langs de beek bleek een vuurstenen bijl te liggen van zo'n zestigduizend jaar oud, uit de tijd van de Neanderthalers. Vergat iemand zijn gereedschap na het villen van een mammoet?

Het is de hoogste tijd om dit oeroude landschap met eigen ogen gade te slaan en u te laten verrassen door opmerkelijke details onderweg.

Start

Tik op de nummers voor informatie

Algemene informatie

4

Hoe werkt het?

Uitleg over de route en praktische zaken

5

Routekaart + beschrijving

7

Anderen om te beginnen

14

Het landschap van Anderen

16

Informatie onderweg

20

**De pdf geeft de beste gebruikservaring
in Acrobat Reader of iBooks.**

Algemene informatie

Startpunt

Parkeerplaats Hagenbrink Staatsbosbeheer, begin Anlooërweg, Anderen.

[Routebeschrijving via Googlemaps.](#)

Lengte route 19 km

Op te splitsen in twee lussen:

- Noordelijke lus (8 km) door van 1 naar 5 en daarna naar 14 te lopen.
- Zuidelijke lus (11 km) van 5-14 en vervolgens terug naar 5 te gaan.

Begaanbaarheid paden

Redelijk te belopen in alle jaargetijden.

De paden bij het Andersche Diep en bij het Scheebroekenloopje kunnen modderig zijn. Er lopen koeien/paarden op het Eexterveld.

Honden

Honden niet toegestaan op het Eexterveld (punt 2-3). Rest van de route zijn honden aangelijnd toegestaan.

Informatiecentrum Homanshof

www.staatsbosbeheer.nl

Hoe werkt het?

5 Informatie onderweg

- Als er onderweg bijzondere dingen te zien zijn, ziet u op de kaart een rode stip met nummer. U kunt doorklikken naar de beschrijving.
- Aan het einde van de achtergrondinformatie staan soms woorden in het blauw, deze verwijzen naar het [Knapzak ABC](#) waar aanvullende informatie te vinden is.

GPX-track

- Met de track kunt u op uw GPS-apparaat lopen of via een GPX-app op uw smartphone. [Download GPX track](#)

Printen

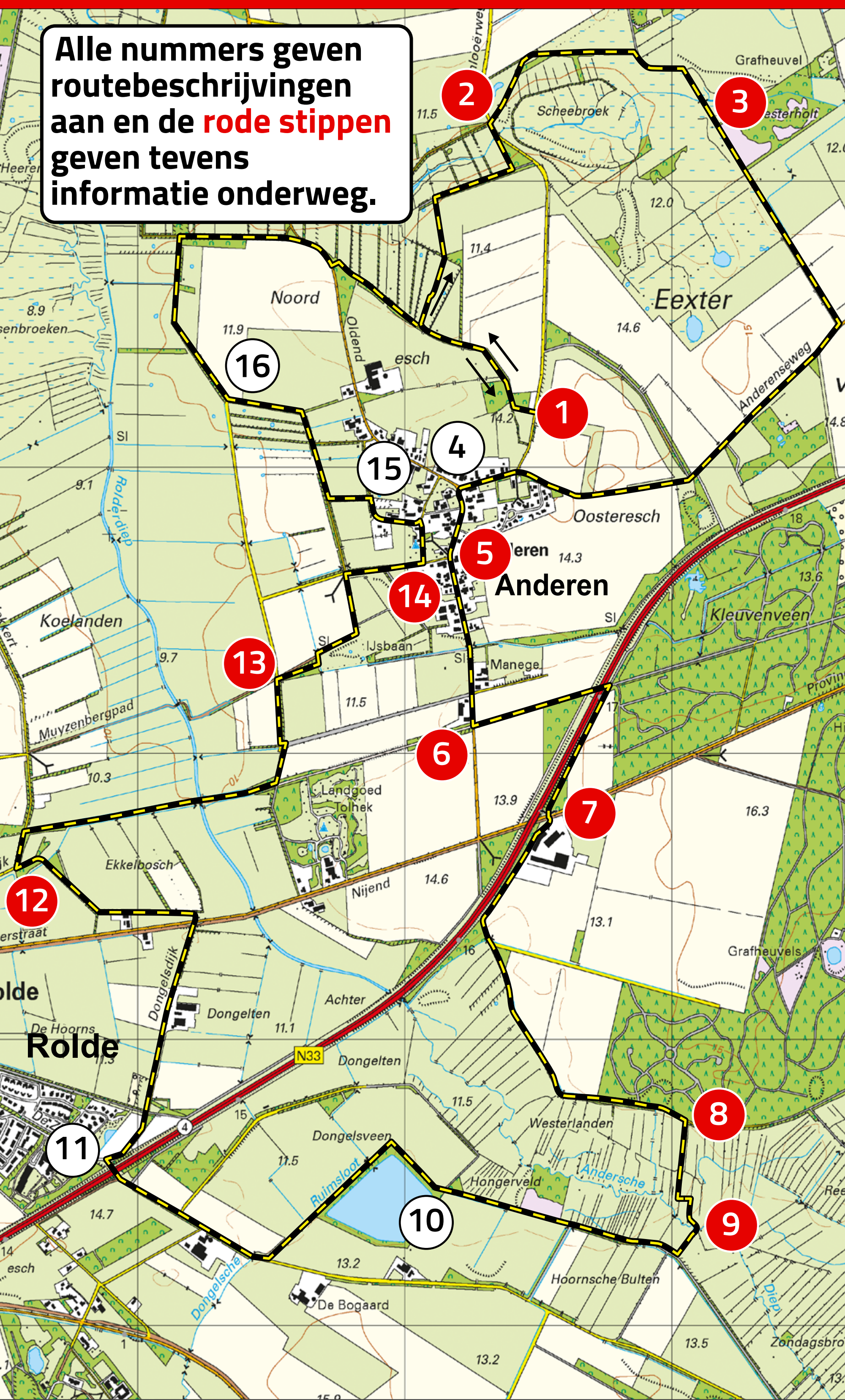
- Gebruik uw eigen printerinstellingen en zie de [tips](#).

Knoppen start en kaart

- Met de knop **START** gaat u naar de inhoud.
- Met de knop **KAART** kunt u naar de kaart navigeren en weer terug.
- Werkt alleen in Acrobat Reader en iBooks.

Routekaart

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routebeschrijving

1 Een nachtje op de Noordesch

- Vanaf de parkeerplaats Hagenbrink gaat u rechtsaf het half-verharde pad op.
 - Bij een paal met bruine kop neemt u rechtsaf het pad langs de boomsingel.
 - Blijf na het bruggetje het pad volgen.
 - U komt op een breder pad uit waar u rechtsaf slaat.
-

2 Het Scheebroekenloopje

- Ongeveer 100 meter vóór het eind van het pad gaat u linksaf richting houten hek.
- Vóór het hek gaat u rechtsaf langs het weiland.
- Een bruggetje brengt u over het Scheebroekenloopje.
- Aan het eind van het pad gaat u rechtsaf.
- *Let op: het Eexterveld is verboden voor honden. Als u met de hond loopt, gaat u op de verharde weg rechtsaf. Aan het eind gaat u weer rechtsaf. Vanaf hier pakt u de route bij punt 4 op.*
- U steekt de straat over en gaat door het klaphek. Vanaf hier volgt u de route met palen met een bruine kop.

- Het gemaaide pad gaat schuin naar links en verderop tussen de bomen door.
-

3 Restanten van het oude Eexterveld

- Bij het bosje aan uw linkerhand, waar de paaltjesroute het doorgaande pad verlaat, loopt u op het zandpad rechtdoor.
 - Verderop gaat u over een afsluitbalk en passeert u een rooster.
 - Het pad komt bij een klinkerweg uit. Ga hier rechtsaf en volg de straat tot aan de brink van Anderen, 't Loeg.
-

4 Hageneind

- Op de brink gaat u linksaf richting Rolde.
-

5 De Eenheid in Anderen

- Op de driesprong bij het bordje Van der Muyzenbergpad blijft u rechtdoor lopen tot het plaatsnaambord Anderen.
-

6 Stopplaats Anderen Noord-Ooster Lokaal Spoorweg

- Sla bij het plaatsnaambord linksaf. Dit is een voetpad over de voormalige spoorbaan.

- Bij de snelweg gaat u door de voetgangerstunnel. Aan de overkant gaat u rechtsaf.
-

7 De Andersche tol

- Steek de doorgaande weg en het fietspad recht over.
 - Waar de verharde weg linksaf het open veld op gaat, neemt u bij het verbodsbord het onverharde pad rechtdoor.
-

8 Gronings kapitaal op de Drentse heide

- Na ongeveer één kilometer staat aan de rechterkant een paaltje met de wit-rode sticker van het Pieterpad. Hier gaat u rechtsaf.
-

9 Redding van het Andersche Diep

- Het pad brengt u over enkele overstapjes en verderop over het bruggetje bij het Andersche Diep.
- Aan de overkant komt u op een pad uit waar u rechtsaf gaat.
- Het pad komt bij een sloot uit. Ga hier linksaf en direct weer rechtsaf langs de sloot.

10 Hongerveld

- Blijf het pad langs de sloot volgen.
 - Aan het eind van dit pad gaat u op de weg rechtsaf.
-

11 De Ziel

- Direct na viaduct De Ziel gaat u rechtsaf, Dongelsdijk.
 - Steek aan het eind van de Dongelsdijk het fietspad en de doorgaande weg over.
 - Na ongeveer 25 meter gaat het pad naar links. Blijf dit pad tot een verharde weg volgen.
-

12 Uitzicht op de Rolder toren

- Bij de verharde weg gaat u rechtsaf.
- Na ongeveer 100 meter neemt u bij spoorrails in de weg rechtsaf de voormalige spoorbaan.
- Voorbij de houten brug neemt u het eerste pad links.
- Aan het eind van dit onverharde pad gaat u op de asfaltweg rechtdoor.

13 Het Muijzenbergpad

- Vlak vóór het fietspad gaat u nog vóór de sloot rechtsaf. Volg het slingerende paadje door het bos.
 - Aan het eind van het paadje gaat u linksaf.
 - Vervolgens moet u op het fietspad rechtsaf.
 - Ga aan het eind van het fietspad rechtsaf.
-

14 Beelden van het oude boerenleven

- Na het plaatsnaambord Anderen neemt u de eerste weg links, Nijhof.
 - Aan het eind van deze weg gaat u linksaf.
-

15 Veenvoort

- Neemt u na de bocht het eerste pad links.
- Aan het eind gaat u rechtsaf.
- U komt op een verharde weg uit. Hier gaat u rechtdoor.

16 Koelanden

- Na de bocht naar links houdt u op de driesprong rechts aan.
- Ga aan het eind van het pad rechtsaf.
- U komt op een verharde weg uit waar u rechtsaf gaat.
- Als de weg een bocht naar rechts maakt, neemt u linksaf een half-verhard pad dat u naar het startpunt terugbrengt.

FOTO: HANS DEKKER

START

12

KAART

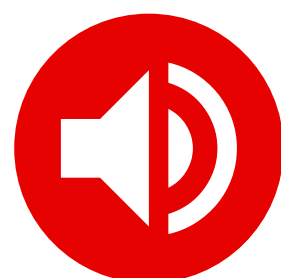
Anderen, om te beginnen...

FOTO: HANS DEKKER

Net als de meeste andere Drentse esdorpen is Anderen al in de vroege middeleeuwen, zo rond de elfde of twaalfde eeuw ontstaan op de huidige plek in het landschap. De eerste keer dat de naam Anderen genoemd werd, was in een oorkonde uit 1217 van bisschop Otto van Utrecht. Hierin bevestigde de bisschop dat het klooster in Ruinen eigenaar was van de hoeve Woltmaringhe in 'Anderne' en dat de kloosterlingen kerkelijke belastingen, de zogeheten tienden over dit bezit mochten innen.

Luister naar het hele verhaal

START

13

KAART

Het hart van het dorp

Boerderij Hagenend 3 staat met de rug naar de weg toegekeerd. Dat was oude Drentse boerenlogica. Zo kon je gemakkelijk vanaf de weg met paard en wagen door de baanderdeuren de deel op rijden. Ook de houten schaapskooi, die tegen de boerderij aan gebouwd was, lag aan de straatkant. Deze foto van de voorkant werd in de jaren vijftig gemaakt. Het pand raakte later behoorlijk in verval. Sinds 1980 werd de boerderij niet meer bewoond. De muren begonnen vervaarlijk te hellen, er vielen gaten in het dak en de houtrot sloeg toe. In 2004 kwam er geld voor een grootscheepse restauratie.

[**BOERDERIJ**](#)

FOTO: DRENTS ARCHIEF

START

14

KAART

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

Bij de voorbereiding van de restauratie van Hagenend 3 deed bouwhistoricus Frank van der Waard een opmerkelijke ontdekking. Tot dan toe dacht men dat het om een achttiende-eeuwse boerderij ging. Een deel van de gebinten - het houten geraamte van de boerderij - bleek echter uit het jaar 1385 te stammen! Aan de hand van dendrochronologisch onderzoek, dat gebruikmaakt van een geavanceerde jaarringenanalyse, valt tot op het jaar nauwkeurig vast te stellen wanneer een boom gekapt werd. De vondst maakte deze boerderij niet alleen tot (waarschijnlijk) de oudste boerderij in Drenthe, maar zelfs tot de oudst bekende boerderijconstructie in Noordwest-Europa. In 2005 kreeg de boerderij na een grondige restauratie voor het eerst sinds 25 jaar weer bewoners.

Het landschap van Anderen

De Knapzakroute Anderen laat u kennismaken met het afwisselende esdorpenlandschap op de westflank van de Hondsrug. Het dorpsgebied van Anderen strekt zich uit van het relatief hooggelegen Eexterveld tot het beekdal van het Andersche Diep dat ter hoogte van het dorp als Rolderdiep verder gaat. Het dorp heeft twee essen: de Noordesch en de Oosteresch. Ten noorden van het dorp ligt het beekdal van het Scheebroekenloopje.

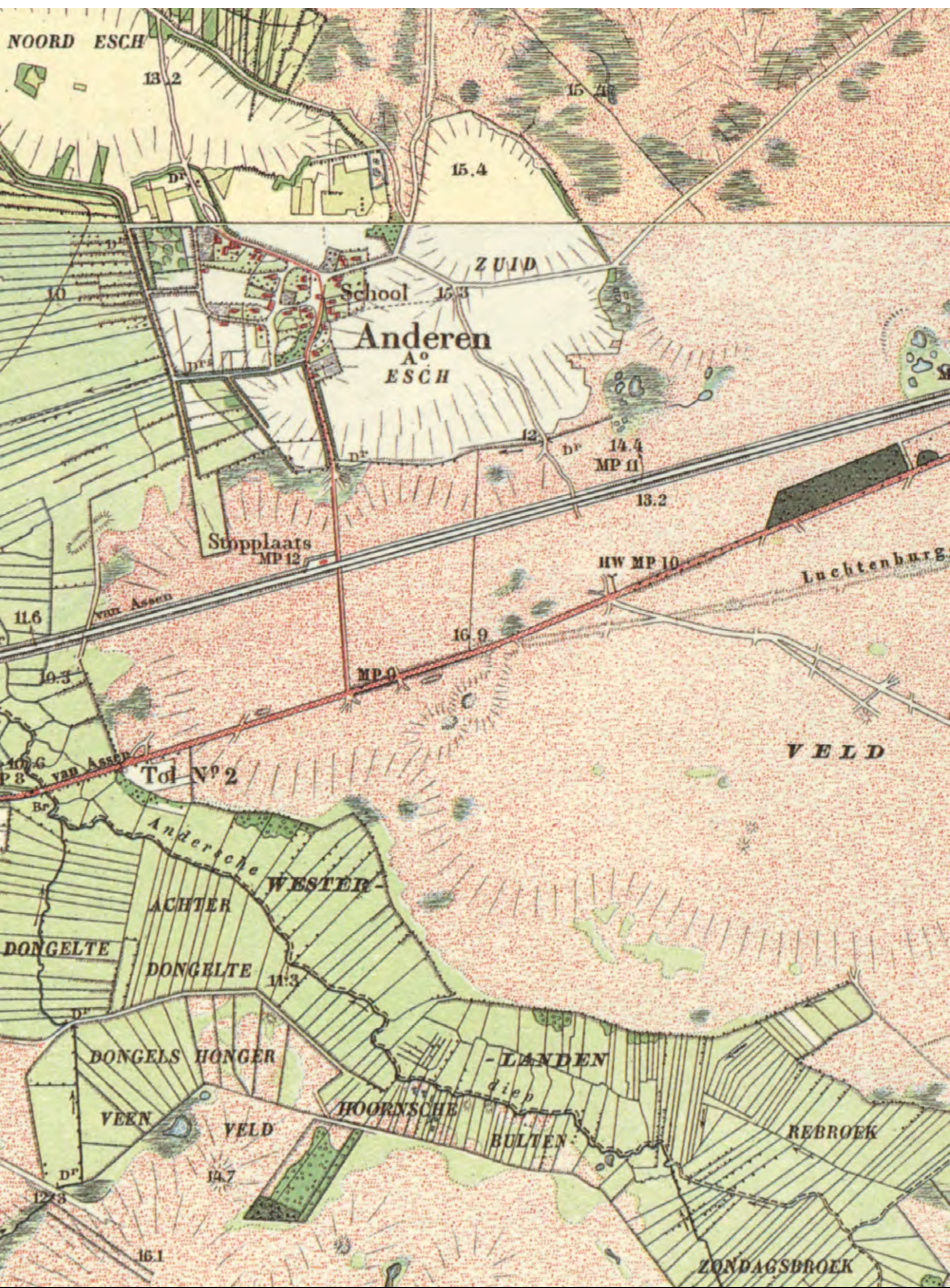
Tussen Eext en Anloo lag vroeger een groot heideveld dat door de schaapskudden van de omliggende dorpen intensief gebruikt werd. Aan het begin van de twintigste eeuw verloor het veld zijn functie als schapenweide en begonnen om te zien naar nieuwe bestemmingen. De beste delen van het Eexterveld werden ontgonnen tot landbouwgrond. Als u van Anderen naar Eext gaat, komt u door een landschap dat door een ingrijpende ruilverkaveling in de jaren zeventig zo weids en grootschalig geworden is dat het een bijna on-Drentse indruk maakt. Aan de noordkant en zuidkant was het Eexterveld minder geschikt om als akkerland te

worden gebruikt. Hier werd na ontginningen rond 1925 bos aangeplant. Inmiddels hebben Landgoed Terborgh (ten zuiden van Anloo) en het Landgoed Heidehof (ten oosten van Anderen) vooral een natuurfunctie. Aan de rand van het Eexterveld ligt het kleine boscomplex Westerholt dat zich op de onontgonnen heide ontwikkelde.

Het Andersche Diep en Rolderdiep maken deel uit van het stroomdal van de Drentsche Aa. Aan het eind van de jaren zestig van de vorige eeuw ontsnapte het Andersche Diep ten zuiden van de weg Rolde-Gieten aan drastische waterhuishoudkundige ingrepen. De beek heeft hier zijn oorspronkelijke karakter goeddeels kunnen bewaren. Hetzelfde geldt voor het Scheebroekenloopje dat zijn gang mocht blijven gaan vanaf het Eexterveld naar het Rolderdiep. Het Rolderdiep werd tussen de weg Rolde-Gieten en het Ballooërveld vergraven tot een afwateringskanaaltje.

De kaart toont de situatie in Anderen rond 1900. Het esdorpenlandschap is op dat moment nog vrijwel onaangetast: de twee essen van het dorp, de groenlanden met sloten en houtwallen langs Andersche Diep, Rolderdiep en Scheebroekenloopje en het Eexterveld. Elementen van de nieuwe tijd

zijn de straatweg Rolde-Gieten (met Tol No. 2) en de spoorlijn Assen-Stadskanaal (met Stopplaats Anderen). Opmerkelijk is het vrijwel geheel ontbreken van bos op de kaart.

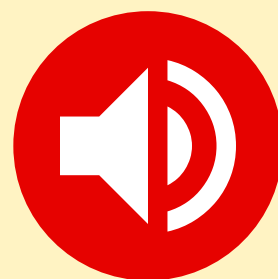

Een ooggetuige onderweg

Geertje Knijp woont sinds 2005 op de boerderij aan het Oldenend in Anderen. Ze werd als Geertje Enting geboren in buurdorp Eext. Na de basisschool ging ze naar de mavo in Gieten en de havo in Assen.

**Luister naar het verhaal
van Geertje Knijp**

1 Een nachtje op de Noordesch

Het dorp Anderen heeft twee essen: de Noordesch en de Oosteresch. Op de oude topografische kaart ([blz 18](#)) staat de laatste overigens als Zuidesch aangegeven. In de tijd vóór de kunstmest werden de essen jaarlijks bemest met een mengsel van mest en plaggen. Na de oogst werd dit aangevuld door de schaapskudde een aantal nachten op de akkers te laten doorbrengen. Overdag konden de dieren zich dan tegoed doen aan de stoppels van het koren en hier en daar wat achtergebleven aren. Hoe belangrijk (en schaars) mest vroeger was, bewijst de uitvoerige administratie op dit punt in het zogeheten Boerboek van de boermarke.

FOTO: HANS DEKKER

Hierin werd tot ver achter de komma uitgerekend hoe lang elke boer over de mestgift van de kudde kon beschikken. Er werden dan hekken om zo'n akker gezet. Het aantal nachten was afhankelijk van het waardeel dat een boer in de marke had. Zo valt in het Boerboek van Anderen uit het jaar 1794 te lezen dat een boer met een vol waardeel de hekken gedurende zes nachten kreeg. Maar wat te denken van de boer die slechts gedurende 209/288 nacht op nachtelijk verblijf van de kudde kon rekenen...

Zoals overal in Drenthe zorgden na de oorlog ruilverkaveling en schaalvergroting ervoor dat de lappendeken van grotere en kleinere akkertjes verdween en dat steeds minder eigenaren steeds grotere precelen kregen. Tegenwoordig zijn de gebruikers van de Noordesch moeite-loos op de vingers van één hand te tellen.

[BOERMARKE, ES, RUILVERKAVELING](#)

2 Het Scheebroekenloopje

Het Scheebroekenloopje is één van de vele beekjes in het stroomgebied van de Drentsche Aa. Het loopje ontstaat op het Eexterveld, stroomt ten noorden van de Noordesch van Anderen en komt verderop uit op het Rolderdiep. Een eindje verder noordwaarts gaat het

FOTO: HANS DEKKER

Anlooërdiepje min of meer dezelfde weg. Grote delen van het Eexterveld waren door de aanwezigheid van keileem vlak onder de oppervlakte altijd erg nat. Hier en daar ging zich veen ontwikkelen. Op de oude topografische kaart op [blz 18](#) ziet u het Kienveen ingetekend als een van de bronnen van het Scheebroekenloopje. Het woord 'kien' heeft te maken met de aanwezigheid van kienstobben, ofwel gefossiliseerde resten van boomstronken die eens door het veen 'opgeslokt' werden. In deze omgeving komen veldnamen voor als Holtstukken en Stobbenstuk. Vroeger was het beekdal grotendeels met moerasbos bedekt. Het verdween toen de boeren het beekdal ontgonnen tot grasland. Houtwalletjes markeren de grenzen

van de oude landjes. Hier en daar liggen kleine bosjes die voornamelijk uit elzen bestaan. In de naam 'Scheebroek' zitten de woorden 'schee'(scheiding) en 'broek'(laaggelegen land). De scheiding heeft betrekking op de markenscheiding die hier over het Eexterveld liep. Het veld was in gebruik bij de boeren van Anderen, Anloo, Eext en Gasteren. Nu u weet van de rekenkunsten in het Boerboek van Anderen, begrijpt u dat men in de dorpen ook buitengewoon zorgvuldig met de scheidslijnen over het veld omging.

[BEEKDAL, VEENVORMING, VELDNAAM, WOLD](#)

2 De vuistbijl van Anderen

Bij het rooien van een boom in een houtwal van het Scheebroekenloopje werd in 1962 een vuursteen gevonden die een prehistorische bijl bleek te zijn. De vinder, Geert van Veen uit Anderen, had hem eerst achteloos aan de kant gegooid. Hij raapte de roodbruine steen weer op omdat hem de bijzondere vorm opviel. Toen archeologen de steen onderzochten, kwamen ze tot de opzienbarende conclusie dat deze 'Vuistbijl van Anderen' vele duizenden jaren ouder was dan alle andere vuurstenen bijlen die tot dan toe in Drenthe waren gevonden.

Deze bijl moet uit het Midden-paleolithicum stammen stammen, de tijd van de Neanderthalers. Feitelijk was de bijl de eerste vondst die bewees dat er ooit Neanderthalers in Drenthe geweest zijn.

FOTO: DRENTS MUSEUM

Sindsdien zijn er nog een paar van dergelijke bijlen gevonden, maar de 'Vuistbijl van Anderen' is de eerste en zonder meer de mooiste, volgens het Drents Museum dat de bijl sinds

2006 in de collectie heeft. Op basis van het soort vuursteen waarvan de bijl gemaakt is, gaan de archeologen ervan uit dat de vuistbijl ter plekke gemaakt is.

PREHISTORIE

FOTO: KARLA LEEFTINK

3

Restanten van het oude Eexterveld

Tussen Anderen en Eext lag vroeger op de flanken van de Hondsrug het uitgestrekte Eexterveld. Tussen Eext en het Scheebroek is een voor Drentse begrippen fors hoogteverschil van zo'n zes meter. Het Eexterveld was in vroeger eeuwen gezamenlijk eigendom van de boermarken van de dorpen rond het veld. In de loop van de

negentiende eeuw besloten de boeren hun heideveld onderling te verdelen. In Eext gebeurde dat bijvoorbeeld in 1869. Lange tijd veranderde er niets. Het duurde tot in de twintigste eeuw voor het grootste deel van het Eexterveld ontgonnen werd. Het grootschalige karakter van het landbouwgebied stamt uit het begin van de jaren zeventig toen er een ruilverkaveling uitgevoerd werd. Het deel van het Eexterveld waar de Knapzakroute langs komt, is grotendeels eigendom van Staatsbosbeheer en maakt onderdeel uit van het Nationaal Park Drentsche Aa.

FOTO: ERIC WANDERS

U komt onder andere langs het Westerholt, een heiderestant met een bos van eiken en berken. In het voorjaar bloeien hier bosanemonen.

[HEIDEONTGINNING](#)

START

26

KAART

5 De Eenheid in Anderen

Op de hoek van het Nijenend en het Van den Muyzenbergpad staat een boerderij met een opvallende ingangspartij (Nijend 6). Boven de grote deuren rust een vooruitstekende topgevel op een zware balk. Hier was van 1898 tot 1908 de coöperatieve zuivelfabriek De Eenheid gevestigd. Het fabriekje was in die tijd één van de circa vijftig Drentse 'boterfabriekjes'. Fabrieksboter bleek een winstgevend exportproduct. Vrijwel elk Drents dorp beijverde zich een eigen boterfabriekje op te richten. Doorgaans waren het handkrachtbedrijfjes waarvoor geen enorme investeringen nodig waren. Bouw en inrichting van een fabriekje als De Eenheid kostte destijds niet meer dan zo'n 2000 gulden. In tegenstelling tot de traditionele boter die op boerderij gekarnd werd, was fabrieksboter hygiënisch bereid en had de boter een constante kwaliteit. De glorie-dagen van de Drentse boterfabriekjes gingen net zo snel weer voorbij als ze gekomen waren. De slechts tienjarige geschiedenis van De Eenheid is daar een duidelijk bewijs van. Al spoedig werden de handkrachtfabriekjes overvleugeld door de stoomzuivelfabrieken die economischer konden produceren en de boeren

veel meer 'melkgeld' opleverden. In 1908 besloten de boeren van Anderen de eigen fabriek te sluiten en de melk voortaan naar de stoomzuivelfabriek in Eext te brengen waar ze lid van de coöperatie werden. Toen ze het gevoel kregen in Eext te weinig in de melk te brokkelen te hebben, besloten ze in 1917 om zich bij de Rolder zuivelfabriek aan te sluiten.

6 Stopplaats Anderen Noord-Ooster Lokaal Spoorweg

Op 15 juni 1905 werd de spoorlijn Assen - Stadskanaal van de NV Noord-Ooster Lokaal Spoorweg-maatschappij (NOLS) geopend. Zo'n lokaalspoorlijn hield het midden tussen een stoomtramlijn en een 'gewone' spoorlijn. De spoorbreedte van lokaalspoorlijnen was dezelfde

de als die van de spoorwegen, maar het materiaal waarmee gereden werd, was veel lichter. Ook reden de treinen minder snel. Een lokaalspoorlijn kon dus veel goedkoper worden uitgevoerd. De beveiliging was vanwege de betrekkelijk lage snelheden een stuk eenvoudiger. De plaatsen waar de treinen van de NOLS stopten, werden onderscheiden in stations, haltes en stopplaatsen. Anderen lag tussen het station Rolde en de Eexterhalte. Anderen zelf werd een stopplaats. Er was alleen een eenvoudige overkapping om onder te schuilen bij slecht weer. Stopplaats Anderen kreeg een laad- en losplaats waar voornamelijk kunstmest, veevoer en aardappelen verladen werden. Tot de Eerste Wereldoorlog ging het uitstekend met de nieuwe spoorlijn. Er reden gemiddeld acht treinen per dag. Bij de NOLS noemden ze de lijn zelfs liefkozend hun 'golden lientie'. Het bleef niet lang zo. Autobus en vrachtauto namen de taak van de lokaalspoorweg in rap tempo over en in 1939 viel het besluit om het reizigersvervoer stop te zetten. In de oorlog reden de treinen weliswaar weer een tijdje, maar in 1947 was het echt voorbij. Goederentreinen bleven tot 1971 rijden. Hun enige bestemming was op het laatst Exportslachterij Udemma in Gieten.

7 De Andersche tol

De bomen langs de weg Rolde-Gieten illustreren dat de straatweg uit een tijd stamt dat het er in het verkeer nog een stuk rustiger aan toe ging. Tussen 1841 en 1848 liet de provincie de weg van Assen via Rolde en Gieten naar De Hilte bij de Drents-Groningse grens verharden. Het is daarmee één van de oudste verharde wegen van Drenthe.

Met vier tollen probeerde de provincie iets van haar investeringen terug te verdienen. Eén ervan kwam op de oostoever van het Rolderdiep. De plek was zo uitgekozen dat niemand om het tolhek heen kon. In 1917 stopte de provincie met de tolheffing. Het tolhuis werd in 1970 afgebroken bij de aanleg van het fietspad. De naam 'Tolhek' van de camping en bushalte 'Andersche tol' herinneren tot op de dag van vandaag aan de aanwezigheid van de tol.

8 Gronings kapitaal op de Drentse heide

De ontginningen in Drenthe waren begin twintigste eeuw vooral een zaak van kapitaalkrachtige buitenstaanders die letterlijk en figuurlijk brood in de Drentse hei zagen. In dit deel van Drenthe was een aantal Wildervankster

ondernemers opmerkelijk actief. Zo lieten de broers Steven en Jurjen Duintjer van de handelsonderneming Firma M. Duintjer & Zonen 200 hectare heideveld ten zuiden van Rolde ontginnen. De Wildervankster hout-handelaar Dirk Everhard Everts kocht 200 hectare heideveld tussen Eext en Anloo en liet dat tussen 1927 en 1929 grotendeels bebossen. Dit is het tegenwoordige Landgoed Terborgh.

Dirk Everhards jongere broer Jan Melchior Everts stortte zich ook op de bosbouw en kocht halverwege de jaren twintig een 120 hectare groot complex heideveld ten zuiden van de weg Rolde-Gieten. Daar liet hij door de Heidemaatschappij in de jaren dertig een voor die tijd opmerkelijk productiebos aanleggen. Werden de meeste nieuwe bossen aangelegd als 'bomenakkers' met rechte lanen, het Evertsbos kreeg bochtige wegen en kronkelpaadjes. Everts liet de meeste veentjes ongemoeid. Ook bleven hier en daar stukken heide staan. Dankzij het gevoel voor het landschap werd het Evertsbos een veel natuurlijker bos dan bijvoorbeeld de naastgelegen bossen in de Boswachterij Gieten. Toen Jan Melchior Everts in 1937 overleed, was zijn bos nog niet

helemaal aangelegd. Zoon Dirk liet het oostelijke deel van het veld tot landbouwgrond ontginnen en stichtte er de boerderij Heidehoeve. In de jaren vijftig verkocht de familie het bos aan een verzekeringsmaatschappij.

Op enige afstand van de weg Rolde-Gieten bouwde Jan Melchior Everts in 1929 het landhuis Heidehof. Bij gevechten in 1945 ging het huis in vlammen op. De nieuwe eigenaren lieten de Drentse architect Cor Kalfsbeek in 1996 op de oude fundamenten een nieuw landhuis Heidehof ontwerpen.

FOTO: HANS DEKKER

Sinds 1996 is het Evertsbos als Landgoed Heidehof weer particulier eigendom. De eigenaren van Heidehof zien het als hun taak om het gebied weer terug te geven aan de natuur en om mensen te laten ervaren hoe weldadig de natuur kan zijn. Zo'n veertig hectare landbouwgrond die Dirk Everts liet aanmaken, is inmiddels ook met bos ingeplant. Tegenwoordig ligt hier [natuurbegraafplaats Hillig Meer](#).

[HEIDEONTGINNING, PRODUCTIEBOS](#)

9 Redding van het Andersche Diep

In de jaren zestig lagen de plannen klaar om in het kader van de ruilverkavelingen Rolde en Anloo het Andersche Diep en het Rolderdiep tussen Papenvoort (ter hoogte van de weg Rolde-Borger) en het Ballooërveld grotendeels recht te trekken. De beek zou van kades worden voorzien om te voorkomen dat hij buiten zijn oevers trad. Gelukkig begonnen op dat moment de ideeën te veranderen en raakten steeds meer mensen overtuigd van de grote ecologische en landschappelijke waarde van het Drentsche Aa-gebied.

In 1973 was het landschapsreservaat Stroomdallandschap Drentse Aa een feit, de voorloper van het Nationaal Park Drentsche Aa. Voor het

FOTO: HANS DEKKER

dorpsgebied van Anderen had de nieuwe kijk op de natuur tot gevolg dat het Andersche Diep gespaard werd. Wel kwam er een ondergrondse leiding om de landbouw ter plaatse van dienst te zijn door het overschot aan water af te voeren. Jammer genoeg ontkwam het Rolderdiep tussen de N33 en het Ballooërveld niet aan 'normalisatie'. Op de routekaart [\(blz 6\)](#) zijn de gevolgen van deze operatie goed te zien. U ziet dat het niet alleen om het rechte trekken van de beek ging, maar ook om de herinrichting van de groenlanden in het beekdal. Waar de beek genormaliseerd werd, liggen grote groenpercelen. Aan weerszijden van de natuurlijke beek bleven de oude kleinschalige perceeltjes gehandhaafd. De perceeltjes in de Westerlanden

maken sinds mensenheugenis deel uit van het dorpsgebied van Anderen. Ze zijn ontstaan bij de verdeling van de gemeenschappelijke groenlanden in de achttiende eeuw. De percelen werden gescheiden door houtwalletjes en greppels. Een deel ervan zijn madelanden, groenlanden die zo nat waren dat ze alleen geschikt waren als hooiland. De hoger gelegen landjes in het beekdal werden door de boeren van Anderen als weiland gebruikt. In de winter trad het Andersche Diep buiten zijn oevers en bedekte het beekdal met een vruchtbaar laagje slib.

BEEKDAL

9 **IJzeroer uit het dal van het Andersche Diep**

Door het beekdal op weg naar het Andersche Diep ligt links van u de Reebroek. Dicht onder het oppervlak lag hier een laag ijzeroer van zo'n veertig centimeter dik. Door de eeuwen heen werd door toestromend grondwater vanaf de hoge zandgronden ijzer uit het water als ijzeroxide op de bodem van het beekdal afgezet. Het ijzeroer langs het Andersche Diep werd halverwege de jaren twintig gekocht door firma De Graaf uit Nieuw-Weerdinge. Boerenarbeiders werden in het najaar en de winter

ingehuurd om het erts met scheppen en houwelen los te steken. Een smalspoortje met kiepwagens transporteerde het erts naar een opslagplaats aan de weg Rolde-Gieten. Hier vandaan werd het met vrachtwagens verder getransporteerd. Met name de kleine hoogovens in Noord-Duitsland betaalden goed voor ijzeroer. Ook werd het gebruikt als filterstof in de gasfabrieken.

IJZEROER, GRONDWATER

FOTO: GERRIE KOOPMAN

12 Uitzicht op de Rolder toren

Bijna overal tijdens deze Knapzakroute ziet u de torenspits van de Rolder Jacobskerk aan de horizon. Sinds mensenheugenis oriënteren reizigers door het Drentse land zich onderweg

op de kerktorens. De huidige Rolder toren met zijn mooie gotische spitsbogen stamt evenals de kerk zelf uit het begin van de vijftiende eeuw. Reeds in de negende of tiende eeuw moet op deze plaats een eerste houten kerkje gebouwd zijn. Rolde hoort daarmee tot de zes oudste Drentse parochies. Uit deze 'oerparochies' ontstonden de dingspelen, de oude Drentse rechtsgebieden. Een daarvan was het Rolder Dingspel. Van de drie keer dat de Etstoel - de hoogste Drentse rechtbank - jaarlijks vergaderde, kwam men twee keer bij elkaar in de kerk van Rolde.

[KERSPEL, MIDDELEEUWEN](#)

FOTO: HANS DEKKER

START

37

KAART

13 Het Muyzenbergpad

Ing. G.A.M. van den Muyzenberg (1912-1996) was na de oorlog bij de Provinciale Waterstaat van Drenthe verantwoordelijk voor de aanleg van tal van provinciale wegen. Hij zag dat er steeds meer auto's kwamen en dat het ook op de Drentse wegen als maar drukker werd. Van den Muyzenberg werd een van de pioniers van de aanleg van toeristische rijwielpaden in Drenthe waarlangs fietsers ongestoord van de omgeving konden genieten. In 1974 kreeg het nieuwe fietspad van Assen via Rolde naar Anderen zijn naam.

FOTO: COLLECTIE VOORMALIG GEMEENTE ROLDE

G.A.M. van den Muyzenberg maakt zich verdienstelijk bij het plaatsen van een straatnaambord met zijn naam.

14 Het oude boerenleven in Anderen

De mechanisatie in de landbouw aan het begin van de twintigste eeuw in Anderen: een dorsmachine aangedreven door een locomobiel.

Sommige boeren hingen de melkbussen aan de bagagedrager van hun fiets. De bevoorrechten lieten zich op een karretje door de hond naar het weiland en terug trekken.

Het rode broertje van de flierefluiter

In de houtwalletjes rond Anderen valt in het voorjaar een kleine vlierstruik op met eivormige trosjes geelgroene bloempjes. Dit is de bergvlier of trosvlier, ofwel de *Sambucus racemosa*. Bladeren en bloemen verschijnen op vrijwel hetzelfde moment aan de struik. In het najaar is trosvlier beladen met felrode bessen. Hiermee zijn de grote verschillen met de veel bekendere zwarte of gewone vlier opgesomd.

Luister naar het hele verhaal

Colofon

Teksten: Bertus Boivin

Route advies: Roelof Huisman, Tea Snippe (BOKD)

Cover illustratie: Marcel Leuning

Projectcoördinatie: Hanna Schipper
(Het Drentse Landschap)

Topografie: ArcGIS online en Kadaster/OpenStreetMap

Vormgeving: Smartmobiletour.nl

Deze digitale knapzakroute is mede mogelijk gemaakt door:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

G E M E E N T E

N O O R D E N V E L D

Gemeente Westerveld

G E M E E N T E
MIDDEN-DRENTHE

provincie Drenthe

START

41

KAART

Knapzakroutes

Heeft u genoten van deze wandeling en wilt u nog meer onbekende paden ontdekken?

Download meer routes via

www.eindjeomindrenthe.nl

en kijk voor aanvullende informatie op

www.knapzakroutes.nl.

Volg ons op:

Het Drentse Landschap

